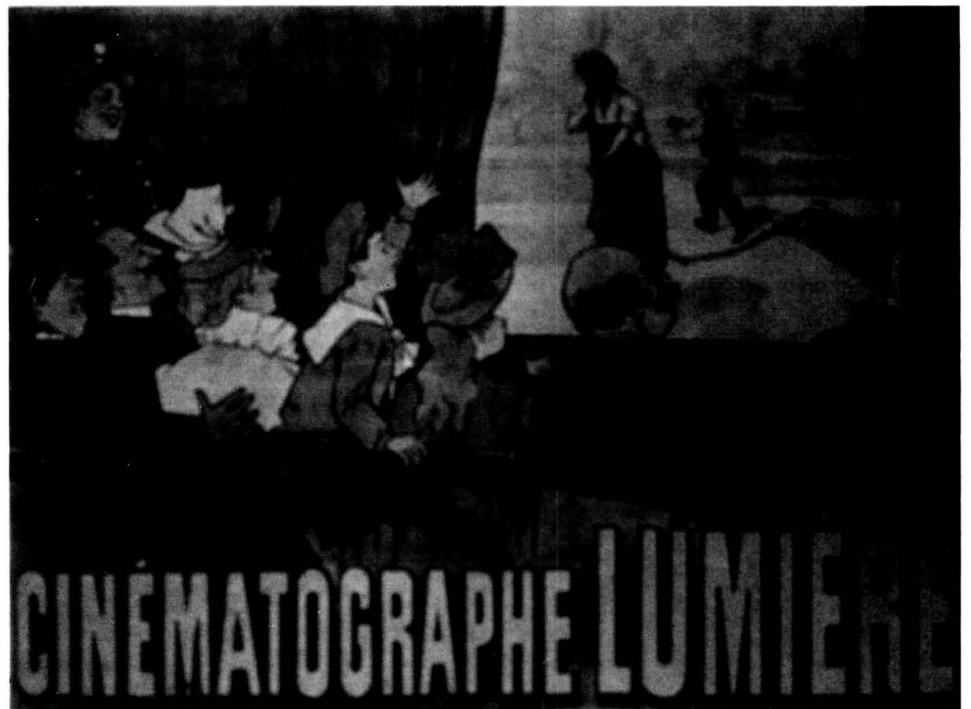

CENT ANYS NO SÓN RES

Juli Rodés

El tren feia la seva entrada a l'estació. Majestuosa i imponent, la màquina esbufegava traient vapor mentre avançava. Aquest esdeveniment no semblava alterar gens les persones presents a l'andana. Sí que va causar l'esverament i fins i tot el pànic —diuen les cròniques— d'una part de les persones que posteriorment en van ser testimonis en diferit, mitjançant un procediment nou d'enregistrament d'imatges anomenat cinematògraf. A diferència d'aquelles, que assistien a un fet ben quotidià, aquestes assistien al naixement d'un mitjà de comunicació i expressió que, considerat inicialment una curiositat de fira, no va trigar a posar-se en marxa de manera decidida, agafar empena i iniciar una progressió tan implacable com la de la locomotora que va ser un dels primers subjectes a ser capturat pel seu objectiu àvid d'imatges.

Una mica més de cent anys ens separen ja del dia en què alguns dels primers espec-

El jardiner regat, dels germans Lumière. La primera ficció de la història del cinema va ser un gag.

ARXIU A.R.B.

David Wark Griffith (dreta, al costat de Billy Bitzer, el seu director de fotografia), nom clau en el desenvolupament del llenguatge cinematogràfic

ARXIU A.R.B.

tadors del Cinématographe Lumière temien ser atropellats per una màquina de tren que ja feia dies que havia fet la seva entrada a l'estació de la Ciotat. El cinema ha canviat molt durant aquest primer segle de vida i, a diferència d'aquells ciutadans fàcilment impressionables del 1895, els espectadors de cinema d'avui en dia són més difícils de sorprendre i de vegades calen efectes especials sofisticadíssims per a poder fixar l'atenció del públic en la pantalla.

L'altre gran èxit del programa de petites filmacions ofert pels germans Auguste i Louis Lumière en el Saló Indi del Gran Cafè, situat en el número 14 del Boulevard des Capucines de París, va ser *El jardiner regat*. Es tractava del que ara anomenariem un gag —del primer de la història del cinema— i és alhora la primera pel·lícula de ficció de la història del cinema. L'acudit del jardiner que, víctima de les bromes d'un nen, acaba ruixant-se a si mateix causava en els espectadors tanta hilaritat com sobresalt *L'arribada del tren a l'estació de la Ciotat*, que, en definitiva, no era res més que la simple reproducció d'un fet quotidià.

La reproducció fidel de la realitat i la narració d'històries inventades —la ficció— són doncs, des del primer moment, els dos vagons d'aquest tren posat en marxa pels germans Lumière amb el concurs previ de nombroses persones, els treballs i descobriments de les quals van fer possible el naixement del cinematògraf. El vagó de la realitat, però, ha estat progressivament desatès fins a quedar gairebé desenganxat del comboi: la televisió ha substituït el cinema en aquest àmbit i les càmeres dels programes informatius ens han portat fins a casa imatges que, per a bé o per a mal, superen tota ficció, mentre el mitjà cinematogràfic s'ha anat concentrant en el conreu d'aquesta, àmbit amb què tothom identifica la paraula *cinema*.

Paradoxalment, els germans Lumière no tenien gaire fe en el futur del cinema, en la seva continuïtat un cop superada la sorpresa inicial per part dels espectadors. El fill va sortir més espavilat del que els pares esperaven, però, i ben aviat aquell ésser nascut a mig camí entre l'atracció de fira i la curiositat científica va començar a adquirir estatus de disciplina artística. La poca fe que els Lumière van tenir en el cinematògraf, a més, van dipositar-la en el vessant documental, de captació —o recreació— de la realitat. De l'altre vagó va fer-se'n càrrec, també a França, des del 1896 mateix, pocs mesos després

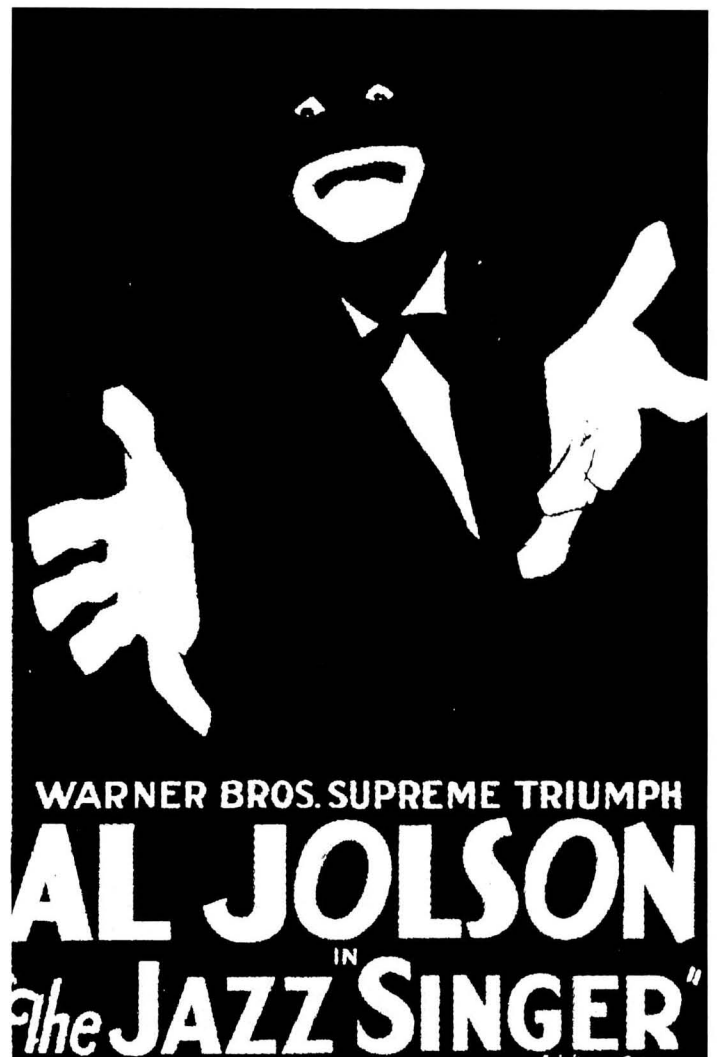
de les primeres projeccions cinematogràfiques, Georges Méliès. Procedent del món de l'espectacle, Méliès va conrear, amb passió, la ficció creant films plens de trucs i d'efectes especials. A més, va ser la primera persona a bastir un estudi cinematogràfic —ja l'any 1897— i el primer director a adaptar al cinema una obra li-

terària, *El viatge a la lluna*, de Jules Verne, el 1902. L'altre responsable destacat del vagó de la ficció va ser, als Estats Units, David Wark Griffith, que es va preocupar de trobar i treballar un llenguatge propi, més enllà de l'estatisme heretat de la fotografia i de la posició de l'espectador respecte a l'escena en el teatre.

Das Kabinet des Dr. Caligari, de Robert Wiene. El cinema i les avantguardes artístiques van trobar-se el primer terç del segle XX.
ARXIU A.R.B.

The Jazz Singer. Sense ser estrictament la primera pel·lícula parlada, ha quedat com a fita de l'adveniment del sonor, la primera i més gran convulsió patida pel cinema.
ARXIU A.R.B.

A partir d'aquí, a grans trets, la locomotora cinematogràfica comença a tenir unes vies en condicions per a poder agafar velocitat i iniciar el seu viatge, un trajecte de llarg recorregut. Un viatge emprès sense saber-ne el destí, explorant constantment les pròpies possibilitats i cremant etapes, de vegades, de manera vertiginosa: es perfilen diverses formes de llenguatge cinematogràfic, es van establint els diferents gèneres, neix la indústria, i les avantguardes artístiques fan cinema. Al cap de tres dècades ningú no discuteix l'estatus d'art i d'espectacle respectable del cinema, lluny d'aquella atracció d'envelat que era en un principi. I de cop, quan la locomotora funciona de manera òptima i a bon ritme i els passatgers estan contents amb el trajecte que se'ls proposa, un fet inesperat obliga a fer una parada forçosa, en sec: neix el cinema sonor.

El naixement de la banda de so enregistrat incorporada a la d'imatge, amb la possibilitat de reproduir les veus, els diàlegs dels actors de la pantalla, trasbalsa de cap a peus el cinema. Trاسبalsa la indústria, que s'ha d'espavilar per a invertir en la nova tecnologia i per a superar els problemes derivats de la incorporació dels sistemes d'enregistrament de so als rodatges; i trasbalsa, sobretot, les formes del cinema, el llenguatge cinematogràfic. No és el mateix explicar una cosa només amb imatges que fer-ho amb imatges i paraules; canviar d'un format a l'altre suposa replantejar-se de cap a peus la narració, amb el consegüent canvi de procediment i, sobretot, de formes. Els esquemes estètics, estilístics i narratius que el cinema havia anat consolidant van haver de ser llençats per la finestra, abandonats al peu de la via per a adaptar-se a les noves circumstàncies. Després de la frenada, a batzegadess, la màquina es va posar de nou en marxa. El nou camí no era fàcil, i per a molts dels artistes que fins aleshores havien triomfat a la pantalla l'adveniment del sonor va significar la fi de les seves carreres. La màquina del cinema, però, es va refer del sotrac i va prosseguir el seu camí, descobrint-se noves possibilitats, adaptant-se a la seva nova naturalesa.

Quan la cosa semblava que tornava a anar bé, un nou mitjà va posar un pal a les rodes de la locomotora: la televisió, que va ser durant uns anys una feroç competència per al cinema. Aquest, en esclatar, va ser sobretot un problema en ter-

Marilyn Monroe. El cinema ha tingut un dels seus pilars en la construcció de mites.
ARXIU A.R.B.

mes econòmics, de supervivència. A la llarga, però, superat el tràngol de fer un lloc a la nouvinguda, la televisió ha deixat de ser competència, ha pujat al tren del cinema i no sap baixar-ne sense prendre mal, no en sap prescindir i l'inclou a totes hores en la seva programació. Després de la televisió, el vídeo, fill d'aquesta, va causar un nou daltabaix, localitzat ara en el sector de l'exhibició. Novament, però, el cinema ha sabut superar el desafiament, i la màquina d'alta velocitat que va substituir l'antiga locomotora de vapor avança ferma i decidida. El preu, en aquest cas, ha estat l'adopció per part del cinema de pressupostos estètics propis de la televisió: la pantalla gran sembla de vegades haver quedat enlluernada per la seva germana petita i té una certa tendència a imitar-la quan els diferents formats i condicions d'exhibició permeten una diversitat estètica ben palesa en d'altres casos.

En definitiva, més enllà d'aquests contratemps, en el trajecte emprès en aquesta segona gran etapa del cinema —des de l'adveniment del sonor fins als nostres dies—, que abraça els dos últims terços de la seva història, sembla no haver-hi grans obstacles a la vista. La situació no és la mateixa arreu, però. Als Estats Units, on ja des del principi el cinema va ser plantejat com una indústria, les pel·lícules de les grans companyies tendeixen a l'espectacularitat de continguts i formes —i també de repartiment, sense haver abandonat mai del tot la filosofia de l'*star system* practicat per Hollywood dècades enrere—. La tendència europea és també la de consolidar una indústria cinematogràfica i àudio-visual pròpia, però la presència del cinema americà a les cartelleres del vell continent segueix essent aclaparadora. No en va, als Estats Units el cinema és actualment el sector de l'economia que més diners mou. Però també hi ha el cinema independent, que, partint molts cops d'uns pressupostos ètics i estètics més oberts i d'uns pressupostos econòmics més limitats, també té un sector de públic fidel. I les cinematografies poderoses, però que a penes arriben aquí, com la de l'Índia. I d'altres en estat més incipient en tants i tants països dels cinc continents. I és que la major distribució arreu, del cinema fet arreu, és un dels problemes del setè art pendent de resolució.

On va el cinema, per tant, després d'un segle d'existència? En termes d'història, cent anys no són gaire temps, però per al

Belle Époque, de Fernando Trueba. Un dels majors èxits del cinema espanyol dels últims anys, en què ha iniciat una progressiva reconciliació amb el seu públic.

ARXIU A.R.B.

cinema és tota una vida. Nascut a les acaballes del segle XIX, a les portes d'un segle ple de transformacions constants, ha tingut ben bé una existència en plena consonància amb els temps que li ha tocat viure, tan agitada com la centúria que l'ha vist créixer i desenvolupar-se. Després d'aquest centenar d'anys, i a les portes d'un nou segle i un nou mil·leni, no és segurament pecar d'optimista afirmar que el cinema no desapareixerà; per bé que pugui canviar el seu suport i la tecnologia que el fa possible, a la gent seguirà agradant-li tancar-se en una sala fosca i en silenci per tal que li expliquin històries; històries que neixen de la llum i el so projectades exclusivament per a les persones allí reunides amb el propòsit d'escoltar-les, deixant de banda durant una estona el brogit del món ⚡

Juli Rodés
Periodista

PLANA

assessoria s.l.

GABINET D'ECONOMISTES

ASSESSORIA D'EMPRESSES
ASSESSORIA FISCAL

Ctra. de Sant Fruitós, 32 - 1r. 1a
Tel. 821 19 04 Fax 822 08 62 **BERGA**

VIDEO CLUB

Camí del Roser, 4
Tel. 821 02 25